

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Előfizetés díja:

Egész évre. . . 12 kor.
Fél évre. . . 6 „
Negyedévre . . 3 „
Egy szám ára 24 fill.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . 16 kor.
Fél oldal . . . 8 „
Negyed oldal . . 4 „
Ennél kisebb . . 2 „
Bélyeg külön 60 fill.

Felelős szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.

Alkony és hajnal.

Irta: Sántha Károly.

Az alkony itt. Megnőtt az árnyék,
Reményem fogy. Még mire várnék?
Hogy ha a nap nyugvóra száll,
Meglep éj, álom és halál.

Az Istennek szent végzetén
Megnyugszom gyermek-szívvel én;
Mert sirom éjjelén ragyog,
Új hajnal, a te csillagod.

De ránk most mi alkony borul?
Megharagudott-e az Úr?
Megharagudott bizonyára,
És elfordult tőlünk orcája;
Irgalmának szent kötelét,
Melylyel minket magához fűzött,
Hálátlanságunk tépte szét,
S az Édenből pusztába üzött.

Mi Sionunk, lement napod,
Dicsőséged ma nem ragyog.
Az a gyér fény, mely rád esik,
A multnak megtörött sugára,
Kialszik az is nemsokára
Szemünk előtt s nem ékesít.

Magasztos multunk, drága mult,
Világod jaj de elborult!
Elrejtözött csodás erőd,
E gyöngye nemzedék előtt!

Megbánva bűnöknek sokát,
Ébredjetek ti unokák!
Az ősapák sirból kikelnek,
Egy szívvel-szájjal énekelnek:
Erős várunk nekünk az Isten —
S megállnak sziklaként a hitben.
A Krisztus az ő fegyverök,
Együtt cselekeszik velök;

Apostolok pünkösdi nyelvén
Szólnak, Szentlélektől betelvé.
Szív gerjendez, láng fellobog
Emelkednek a templomok!

Rakjátok az oltár tűzét!
Szól az Úr s a kettős tűz ég:
Istent imád, hazát szeret
Mind az egész gyülekezet.
És szólnak: Mindent a hitért!
Szólnak: A hitet semmiért!

Magyar Sion, hol a hited?
Halófélben, fogytán van az;
Az is fagyva, az is hideg,
Tél szomorít. Lesz-e tavasz?

Lesz! Mert az Úristen akarja,
S mit Ő akar, meglesz bizonyal;
Szava megáll, erős a karja,
Hozzánk tér Ő nagy irgalommal.

A Mammonnak bálványait
Majd manna váltja fel s a hit.
Midőn a lélek bételik
Hiú gyönyörrel s lesz üres:
Igaz czéljához közelit:
Istent imád, Istent keres.
Szent vágytól űzve, hajtva, égve,
Szomjúzik az Élet vizére.

Ha látja: mit felhalmoza,
Egész világ kincshalmaza
Ugyan kevés, mert ő szegény,
Ha nincsen szíve fenekén
Egy drága gyöngy, a szívnek éke:
A hit s a csendes égi béke: —
Ha érzi: tengernyi öröm
Egy cseppnyi jóval is nem ér fel,
Mit túlnan a csillagkörön
Az Isten nyújt áldó kezével; —
Ha tudja: fűvirág lehull,
S mi is a sirba hervadunk;

De sirból kélve szól az Úr:
 A lélek él, föltamadunk; —
 Ha vallja majd: az Úr mi édes,
 Törvénye mily gyönyörűséges;
 Mily boldog mindenek felett,
 Ki megbocsát, áld és szeret;
 Ki a viharban meg se reszket,
 Békén hordozza a keresztet;
 Ki halni bír; vétkezni nem,
 S ha megbotlott, keservesen
 Tud sirni bűnei felett,
 S így szól az örök Szeretet:
 Bizzál fiam, bizzál leányom,
 A bűn terhét, mely most alá nyom,
 Szivedről én leemelem,
 Leemeli a kegyelem; —
 Ha majd a lélek érzi azt,
 Hogy áldást, békét és vigaszt
 Harmatoz az Isten kegyelme
 A vallásos, hívó kebelre,
 S szív boldogsággal megtelik
 Bölcsőtül a sir széleig:
 Oh akkor, akkor újra eljő
 Vidám napunk s oszlik a felhő,
 A mely most elborita minket
 És földeríti sziveinket.

Jövel mi fényes hajnalunk,
 Eljöttödért fohászokodunk:
 Gyújtsd lángra, Isten, a hitet,
 Teremts mibennünk új szívet!
 Sziklán épült Krisztus egyháza,
 Áll és vihar hiába rázza;
 Győznöd kell Evangyéliom,
 S virulnod, oh magyar Sion!

Társadalmi mozgalmak s a protestantismus.

Képviselőházunk egyik első rangú szónoka nem régen sötét színekkel festett képet tárt elénk hazánk közállapotairól. A kép vonásai itt-ott talán túlságosan kemények voltak, de a közerkölcsök rajza határozottan nem volt túlzott.

Nem azért, mivel korunkban sokkal számszerűbb s többféle büntényeket vet felszínre a társadalom mozgalmainak hulláma. E sokaságot és különféleséget a társadalom élénkségéből, sokoldalúságából lehetne levezetni a nélkül, hogy e

jelenség társadalmunk általános erkölcsi színvonalának súlyedtségét jellemezze.

Hanem ha társadalmunknak azon kétségkívüli jellemvonását vesszük szemügyre, minél fogva felháborodás nélkül, közönyösen fogadja a legborzasztóbb bűnesetek hírét, ha azt látjuk, hogy társadalmunk szervezetében hiányzik az az idegcsál, mely a bűn fuvalatára összerándul s nyugtalanul bizserog, míg a levegő meg nem tisztul, akkor mégis arra a meggyőződésre jutunk, miszerint mai társadalmunknak oly különös sajátosságos jellege van, melyet nem lehet egyedül a fejlődöttség természetéből kimagyarázni.

Hiszen voltak már a történet tanúsága szerint ilyen, úgy nevezett romlott korszakok. A Genesis VI. és XI. fejezetei valószínűleg ilyen kor emlékeit tartották fenn. Augustus császár kora is igen sok tekintetben hasonlít a mi korunkhoz, Luther korában és később XV. Lajos francia király korában sok olyan jelenségekkel találkoztunk, melyek a mi korunkat jellemzik. De az az elv, miszerint minden szabad, a mit a polgári törvény nem tilt, sőt minden ember becsületos, ha a rendőrség kezei közül ügyesen ki tud siklani, vagy a bíróság előtt fortélyosan ki tudja vágni magát, minél fogva nincs oly cselekedet, a miért pirulnia kellene, ez az elv talán sohase volt annyira érvényben, soha annyira elterjedve, mint most.

És minthogy a keresztyén vallás lényege szerint az ember értékének próbaköve az érzelmek tisztaságában s a lelkiismeret nyugodtságában áll, ebből önkényt következik az a tény, miszerint mai társadalmunkban a keresztyénség arculatját idegen, a keresztyénséggel ellenkező, vele össze nem egyeztethető elemek fertőztették meg.

S a legnagyobb baj meg éppen azon körülményben rejlik, miszerint azok, kik hivatva volnának a társadalom mozgalmait kormányozni, vagy azoknak irányt adni, nem akarják elismerni azt az igazságot, miszerint társadalmunk betegségének symptomái és a keresztyénség alapelveinek hűtlen megtagadása közt, szoros okozati összefüggés van, úgy, hogy az okozat addig meg nem szűnik, míg az okot el nem háritjuk.

Polgári törvények által akarják a betegséget, vagy csak ennek a tüneteit gyógyítani, holott a baj lényege éppen abban fekszik, hogy a törvény csak azok számára létezik, a kik azt kiját-

szani nem képesek. Más törvény: erkölcsi érzés, lelkiismeret nem szabályozza az emberek cselekedetét.

De hát vajjon minő törvénnyel akarják korlátozni a tőkét, meg a polgári hatalmat, hogy az a munkással kiméletesen felebaráti szeretettel bánjon, milyen törvénnyel akarják megszelidíteni a munkást, hogy az a megváltoztathatlan világrendbe belenyugodjék, minő törvénnyel akarják megakadályozni, hogy az erősebb tanúk nélkül találkozzon a gyöngébbel, ezt fel ne falja, mikép fognak a hivatalnokban lelkiismeretességet s hivatásérzetet gerjeszteni, milyen legyen az a törvény, mely a családi élet tisztaságát helyreállítja s a felebaráti szeretetet meg a közügyek iránti tiszteletet az emberiség tökéletesedésének szempontjából a magánérdekeknek legalább is melléje sorozza. (Szeresd felebarátodat, mint önmagadat.)

Mindezek tiszta lelkiismeretbeli ügyek. A lelkiismeret tekintetében pedig az ember feltétlenül szabad és semmi földi hatalom által nem korlátozható, egyedül istentől függ.

Társadalmi bajainkat tehát a világi hatalom, mely még ma, a felvilágosodottság századában sem jutott el annak elismeréséig, miszerint az érzület mellőzésével, vagy annak éppen megvetésével felépített hatalom, homok alapon nyugszik, semmi módon se képes orvosolni, csak segédkezet nyújthat a gyógyítás miveletéhez.

A betegség mivoltának fölimeréséhez, az okok biztos felfedezéséhez s a gyógyszerek egyes megválasztásához csak a vallásos testületeknek van charismájuk és az ő kezükben van a legfőbb s tulajdonképpen egyedüli hatalom, melylyel az emberek erkölcsi érzületére, lelkiismeretére hatni lehet.

Csak a vallásos testületeknek van meg az az érzékük, minélfogva be tudják bizonyítani minden kétséget kizárólag, hogy összes társadalmi bajaink egyetlen közös oka a keresztyénség elveinek hűtlen megtagadása. Nem is gyógyíthatók tehát más-kép, mint az idegen elemek gyökeres kiirtása s az igaz, tiszta keresztyén életre visszatérés által.

És mivel az is bizonyos, hogy a keresztyénség legtisztább formája a protestantismus, annál fogva első sorban ezen egyháznak a hivatása kötelessége a társadalmi bajok gyógyítására irányuló törekvést haladéktalanul megindítani és az igaz keresztyénségnek a felebaráti szeretetnek szellemében vezetni.

Mikép hajdan a protestánsok vitték a vezér-

szerepet a népnevelés terén, jobban mondva ők voltak a népnevelés eszméjének megteremtői, a mint ők indították meg az irodalom fejlődését, ők voltak előharczosai az egyén polgári szabadságának; hasonlóképp most is ők emeljék föl a szövétneket, a vallás vezéresillagát, melynek világánál megnyiljanak a bálvány imádás tévutain bolyongó, a bűnnek rabságában sinlődő ember szemei s lássák a szabadulás egyedüli útját.

Ne csak arra legyen tehát gondja a protestantismusnak, hogy az egyházat a tolvajméhek incselkedéseitől megoltalmazza, meg hogy különféle erőszakos eszközökkel lekötözze azokat, kik az egyháztól minden áron szabadulni karnak, hanem emelje fel szívét arra a magaslatra, honnan átlátja, átérzi, hogy nemcsak a protestáns egyházak, hanem az emberiség üdve forog veszedelemben. Nemcsak a protestantismus elleneivel, az istenfiúságnak, a testvériségnek gögös tagadóival kell felvenni a harcot s hirdetni az igaz keresztyénséget felekezeti különbség nélkül mindenkinek, miként a megváltó tanított nem csak Judeában és Galileában, hanem Samariában és Sidonban is egyaránt.

A protestáns egyházaknak bele kell nyúlni azon társadalmi kérdésekbe, melyek ma a nép lelkét legélénkebben foglalkoztatják. Közös püspöki, papi és felügyelői értekezleteken meg kell állapítani az elveket s módozatokat, melyek szerint ama kérdések nyilvános gyűléseiken, magán körökben és a szószéken tárgyalhatók volnának.

De még az sem elég, hogy ezek a helytelen irányok keresztyén ellenes tanok általánosságban legyenek tárgyalva. Hiszen széles e hazában évente alig hangzik el egyházi beszéd, mely azok helytelenségét ne emlitené. De a mai elemző, bonczoló korban ez általános kijelentések, kiáltó szók a pusztában. A mai kor embere a részletekbe bele kábulva nem képes az általánosságnak azon magaslatára felemelkedni, honnan a tünetmények közötti összefüggés, a jelenségektől azokra vezető fonal látható.

Nyomról-nyomra kell vezetni az embert, nem csak arra törekedni, hogy értelme felvilágosodjék, hanem hogy testi szemeivel lássa: honnan erednek e bűnök, melyek szívét borzadálylyal töltik el.

A fényűzés, a gondtalan s munkátlan élet utáni vágy előidézti a vagyoni iránti elkeseredett irigységet, a keresztyéni szeretet hiánya magával hozza a gyöngébb kiszipolyozását, mind a kettő létre

hozza a gyűlöletteljes osztályharczot; a merev törvényszerűség s a féktelenség, a valódi élet sülyedtsége s a szemérmertlenséggel való üzérkedés, a keresztyén élet kiűzése az iskolákból és a számtalan idegbetegség, örülés és öngyilkosságok, valálástalanság és egyfelől a spritismus tévelygése, másfelől ördögi elvetemedettség, a lelkiismeret tagadása és a tömérdek tisztességtelen üzlet, az autonom erkölcsiség, mely vallás nélkül akarja fenntartani a társadalmat és az élet komoly feladatai iránti határtalan könnyelműség, sikkasztások, harácsolások, a keresztyéni szeretet elfojtása és a közügyek iránti fagyos közöny, mindezek együtt összevéve s külön-külön szerves összefüggésben vannak egymással s nem lehet ezek közül egyet sem gyógyítani másképp, mint az alap-oknak, a keresztyénellenes gondolkodás módnak gyökeres megváltoztatása által.

És szükséges volna már a theológiai intézetekben nagy gondot fordítani arra, hogy leendő papjaink már ott alaposan megismerkedjenek körünk legnevezetesebb áramlataival s ezek forrásával, hogy az életbe kilépve önállóan képesek legyenek felvenni azokkal a harcztot s esetről-esetre tudjanak találni utat módot, a hogy a népnek szívéhez férközni lehetséges.

S ha a nép látni fogja, hogy az egyház emberei nagy gonddal foglal koznak azon kérdésekkel, melyek az ő lelki nyugalmát háborgatják, de a melyek tömkelegéből saját eszével nem találja meg az igaz utat, fölébred akkor önkényt kebelében a szükségérzet, hogy egyháza ajtaján kopogtasson, boldogság és nyugalom után sóvárgó lelke belső ösztöntől hajtva közeledik s ragaszkodik az Isten oltárához, nem lesz szükség külső kényszer eszközökre. Úgy fénylnek tehát a ti világosságtok az emberek előtt!

SASS JÁNOS.

Hogyan ébresszük fel s ápoljuk felsőbb iskolai növendékeink evang. öntudatát?

Egyházi körökben gyakran halljuk a panaszt, hogy világi elemünk nem elég buzgó, nem elég egyházas s nem igen bír evang. öntudattal. A baj nem új, hanem nagyon is régi keletű. Ennek megszüntetésére alakultak a helmissioi egyesüle-

tek, a nőegyletek s az ifjúsági egyletek; ennek megszüntetésére alakította át az 1891—92. évben tartott zsinat felekezeti középiskoláink vallástani-tását és vallásos nevelését, megteremtven a vallástanári állásokat.

A reform szükséges is volt, a miként látható, már néhány év alatt is szép gyümölcsöket termett.

Az evang. középiskolának ugyan, ha célját teljes mértékben, minden rendelkezésére álló eszközzel igyekeznék megvalósítani, ha csak a szakrendszer követelményeiből nem, aligha lett volna szüksége a zsinat által megteremtett új állásra. Mert hiszen az iskolának nincs s nem is lehet más célja, mint a meghatározott ismeretek közlése mellett a rábizott gyermekeket helyes irányban nevelni, s ehhez járul az ev. iskolával még az a követelmény, hogy tanítványait vallás-erkölcsi jellemekké képezze. Ez nem lehet egy tanár feladata, hanem a munkában az iskola összes tanerőinek részt kell venni, ez nem történhetik meg egyedül, csak a vallási ismeretek közlése által, hanem az összes tárgyaknak e cél szolgálatában kellene állaniok. Hogy ez miként történjék, azt a pedagógiai tapintat és bölcsesség van hivatva eldönteni, annyi azonban áll, hogy míg az összes tárgyak közül, különösen a vallásban, a történelem és az anyanyelv s irodalom tanítása kecséget legnagyobb sikerrel, erős evang. élet és öntudat csak ott ébredhet, a hol erős evang. meggyőződéssel bíró egyén vezeti a tanítást.

Sajnos, hogy az ilyen egyének evang. iskoláinkban is egyre ritkábbak lesznek. A vallástanárok az evang. öntudat, a felekezeti szellem felébresztése és ápolása körüli munkájukban jóformán magukra vannak hagyatva s a mely munkát társaik segítségével könnyen és eredményesen végezhetnék, azt sisifusi erőmegfeszítéssel maguknak kell megkísérteniök.

Lássuk tehát: mit tegyen a vallástanár a felsőbb iskolai ifjúság evang. öntudatának felébresztése és ápolása körül?

1. A fejlődő ifjú lelke tele van ideálokkal, melyeket részint otthon, a szülői háznál ültettek bele. részint pedig maga szerzett. Ezek közül különösen a barátság és hazaszeretet, az istenfélelem és vallásosság eszméje tűnik ki. Erre az alapra kell a vallástanárnak építenie. Meg kell ismertetni az ifjúval az istenfélelemben s az Istenhez való bizalomban gyökerező vallásnak érté-

két; e mellett azonban általános keresztyén öntudatának ápolásáról sem szabad megfeledkezünk. Krisztus személye az az alak, melyhez hasonlóra az egész világtörténelemben nem akadunk; műve az a mű, mely a világtörténelemben egészen egyedül áll. Az ifjút nem lesz nehéz erről meggyőzni s ezen tovább építve, szemét a magasságba irányozni, a honnét mindég csak segedelmet és áldást nyerünk. Az általános keresztyénségről könnyen áttérhetünk a protestantismusra. A világ szinpadán Luther jelenik meg, hogy az ó testamentomi prófétákhoz hasonlóan elkészítse a közelgő király útját. Luther alakja egy valódi hős alakja; jellemében a legszebb emberi, keresztyén és nemzeti tulajdonságok oly összhangba olvadnak, hogy érte az ifjúság mindenkor lelkesedni fog. A ki elevenen, lelkesültséggel tudja az ifjúság előtt feltüntetni, hogy miként öltött az Isten igéje Jézusban, Jézus pedig Lutherben alakot, hogy miként valósultak meg az általános vallási igazságok a keresztyénségben s miként ünnepelte a keresztyénség Luther által a feltámadás ünnepét: az már fél eredményt ért el az ifjúságnál, mely az emberi hősiesség, a rendkívüli alakok s a vallási eszmék tisztasága iránt mindenkor fogékonysággal birt.

Hogy az eredmény még nagyobb legyen, ajánlatos, hogy Luther élettörténetét s egyéniségét ne csak az egyháztörténeti órákban rajzoljuk, hanem október 31 ét megelőzőleg újra meg újra gondosan megismertessük vele az egész ifjúságot; olcsóbb életrajzait megvételre ajánljuk, munkáiból pedig a szemelvényeket olvassuk fel.

2. A protestantismus lehetővé teszi s megengedi a hitnek a tudással, az egyháznak a kultúrával, a világi céloknak az egyháziakkal való összhangzó egyesítését. Schleiermacher szerint a hit nem járhat karöltve a barbarismussal, a tudás a hitetlenséggel. A ki a hit álláspontjáról terdeszemmel néz a tudomány világára, az ép oly protestáns ellenes cselekedetet visz véghez, mint az, a ki látszólag a tudomány érdekében, valóban azonban nagyon is a tudomány ellenére, meg akarja fosztani a hitet a maga jogától. Az ember nem adhat elég hálát Istennek, hogy neki az ismeretnek e két útját adta. A tudománynak és hitnek, a világbölcsességnek s isteni bölcsességnek azonban szabadon kell egymás mellett haladniok; az a viszony, melyet közlünk a reformáció megteremtett, mindegyiket önállóvá tett, csak azt ki-

vánva meg, hogy egymást kölcsönösen segítsék és támogassák. A középiskolai tanulmányok végén levő ifjút nem nehéz erről meggyőzni. Csak arra kell őt folytonosan figyelmeztetni, hogy protestáns meggyőződéséből egy hajszálnyit se kell engednie, ha a tudomány forrásából meríteni akar; hogy Luther mellett Aranyért is lelkesedhetik s könyvtárába az újtestamentom mellé bátran oda állíthatja „Az ember tragédiáját,“ hogy hite miatt nem kell a természettudomány kutatásait elítélnie. Csak arra kell őt emlékeztetni, hogy mint protestáns egyénnek szabadságában áll hitének épületét az evangélikus hitvallás tág keretében a saját egyéniségének megfelelően felépíteni, hogy a kultúra elűzi ugyan a babonának kísérteteit, mindamelllett így szól a hithez: „a hova te mégy, én is oda megyek; a te Istened az én Istenem; csak a halál válaszszon el bennünket.“ Ha az iskolától válni készülő ifjúnak figyelmét mindezekre felhívjuk s bebizonyítjuk neki, hogy a protestantismus a lelki élet egyensúlyát nemcsak, hogy nem fenyegeti, hanem ellenkezőleg megszilárdítja, lehetetlen, hogy ez az ifjút büszkévé ne tegye arra a vallástételre, mely lelkiismeretét bilincsekbe nem veri s tudásvágyát rég felismert ábrándképekkel kielégíteni nem törekszik.

3. Az iskolai évek elteltével az ifjú kilép az életbe, hogy választott hivatásának éljen. Erre a hivatására is el kell őt a vallástanárnak készítenie s a szövevényekben gazdag életet kellőképen megvilágítani.

Számtalanszor bebizonyított tény, hogy a reformáció által létrehozott erkölcsi nézetek szolgálnak a mai világnézet alapjául. A jelenkorban már senki se hasonlítja az államot, a társadalmat, a munkát, a családot, a művészetet és tudományt a holdhoz, mely csak a naptól: az egyháztól nyeri fényét és létjogosultságát. A zárdák, szerzetesek, apácák, a szegénységnek s a koldulásnak lelki üdvösségünk érdekében való ápolása ma már csak hangzatos jelszavak. Az Isten országa nemcsak az egyházban, hanem a felfelé törekvő emberiség küzdelmeiben is megvalósul; ma már nemcsak a missionárius és a lelkész, hanem a gép és gőz is szolgálja az Isten országa terjesztésének ügyét. Ezért az ifjakat azon tudatban kell megerősíteni, hogy bármely életpályára lépjenek s bármely hivatást töltsenek is be, az istenfélelem és Istenben vetett bizalom, a lelkiismeretesség és emberszeretet megszerzi nekik a szentlélek áldását s munká-

saivá teszi az Istenországának, mely nem evésből és ivásból, nem templomokból és zárdákból áll, hanem a szentlélekből való igazságosságból, békeségből és örömből. Ezt az evangéliumban gyökerező, később azonban elfelejtett igazságot juttatta a protestantizmus érvényre; s előtte még a katolicizmusnak is meg kellett hajolnia.

4. Az lényegtelen, hogy a vallástanár reá mutasson a protestantizmusnak azon jellemére, melynél fogva az rohamosan hódította meg a népeket. Ennél hálásabb s gazdagabb tárgyat aligha találhatnánk. A prot. nemzetek gazdagságra és jólétre, képzettségre s erkölcsre, szabadságszeretetre s akaraterőre, iparra és tudományra, művészetre s hadtudományra nézve jóval felülmulják a római katolikusokat, a protestáns népek jóléte egyre nő, a katolikusoké pedig fogy, Poroszország légyózi Ausztriát és Franciaországot, Észak-Amerika Spanyolországot, Angolország az összes tengerek és számtalan gyarmat ura. A tudományosság és felvilágosodottság terjesztői; a kulturális intézetek alapítói és felvirágoztatói; a költészet legkiválóbb művelői (Arany, Petőfi, Tompa, Jókai, Gyulai) protestánsok.

5. Még egy tér van, melyre a vallástanár a legszebb siker reményével léphet, s ez a hazaszeret tere. Nem lehet azt mondani, hogy a hazaszeretet erénye csak a prot. vallású honfiak szívért dobogtatta volna meg a multban s dobogtatja meg a jelenben, azt azonban senki se vitathatja el tőlünk, hogy e téren bennünket illet meg az elsőség. Midőn hazánkat és alkotmányunkat végveszélylyel fenyegette az osztrák; midőn az önkény hazánkat is be akarta olvasztani az osztrák császárságba; midőn nyelvünktől meg akartak fosztani s idegent reánk kényszeríteni: mindig a protestantizmus tiltakozott, mindig az védte, ha kellett, saját élete kockáztatásával is a nemzeti szabadságot. Melyik ifjú ne lelkesülne egy Boeszkayért, Bethlenért és Rákócziért a magyar nemzeti s a lelkiismereti szabadság ezen hőseiért; melyik ne nyújtaná a pálmát azoknak a hősöknek, kiket a honszeretet tesz erősekké s bátrakká, hogy II. József hatalmi törekvéseinek ellenszegülnek; melyik ne hajolna meg egy Kossuth előtt, ki hazája szabadságának, nemzete boldogságának szentelte egész életét?

A kié az ifjúság, azé a jövő. A mely vallástanár a fent vázolt módon igyekezik az ifjúságra

hatni, az nem téveszti a czélt szem elől s el fogja azt érni, mert oly egyéneket fog nevelni, kik nem szégyenlik Krisztus evangéliumát.

Decke után.

A—n.

Kérelem.

A kiknek utalványt mellékelek: sziveskedjenek az előfizetést megújítani.

VERES JÓZSEF.

BELFÖLD.

Az aradi egyház évi jelentése a lelkész tevékenységéről, a hívek szorgalmáról közöl szép adatokat. A segélyalapok adakozásból szépen gyarapodtak Közli a jelentés azon házaspárok neveit is, a kik gyermekeiket más egyháznak ígérték el a házasság megkötésekor. Az egyházi tartozást a városi hatóság szedi be. Templomépítés-alapja 31.481 frt, segély-alapja 911 frt, Luther-alapja 483 frt, szegény tanulók-alapja 282 frt, iskola-felszerelés alapja 271 frt, özv. Lányi Pálné alapítványa 1088 frt, Szontagh Gyula és neje alapítványa 1021 frt. Az adózók névsorát is közli: személyi adó, állami adó után, hátralék, összes tartozás rovatokkal.

A tátraaljai evangélikus esperesség a Szontagh Miklós halálával megüresedett esperességi felügyelői állásra Kullmann János országgyűlési képviselőt választotta meg.

A kath. írók és hírlapírók országos értekezlete márczius 28 án lesz meg Budapesten. Ez alkalommal a résztvevők kedvezményes jeggyel utazhatnak a vasúton. Lám a Luther-társaság gyűlései alkalmából lapunk már kétszer is sürgette a kedvezmény kieszközlését, — hiába. Pedig sok szegény vagyontű tagnak jól esnék ám az a csekély kedvezmény is!

1899-ben a mi egyházunk hívei 4230 esetben léptek vegyes vallású házasságra, a gyermekek vallására nézve 3230 pár nem kötött egyezséget, 1000 pedig kötött, még pedig javunkra 297, kárunkra 702; veszteségünk tehát 406 család! Ezek között ág. h. ev. és ev. ref. házastársak között az ev. apa vallása javára kötött egyezséget 28, az ev. ref. anya vallása javára 11, az ev. ref. apa vallása javára 4 esetben. Nyereségünk ezen felekezettel szemben 17, veszteségünk 32 család.

A pozsonyi ev. theol. akad. ifjúság márczius 15 iki ünnepélye szép sikerrel folyt le. Délelőtt $\frac{1}{2}$ 10 kor az ifjúság testületileg kivo-

nult a kecskekapui temetőbe, hogy Báró Jeszenák János és Rázgha Pál, a szabadság ezen két hős bajnokának és vértanújának sirját megkoszorúzza. Előbbinél Timkó György IV. é. theol. utóbbinál Bobál Samu I. é. theol. mondtak emlékbeszédet. Mindketten élénken elevenítették fel a hősöknek hazájuk és egyházuk körül szerzett érdemeit, s mint az önfeláldozó hazaszeretet örökké dicsőséges példányképeit jellemezték, kiknek emléke, szelleme mindig élni fog a magyar utódok szívében. Az ünnepélyt a Szózat éneklésével nyitotta meg az ünneplő közönség, majd a Hymnusz elénekléssel az méltó befejezését nyerte.

Délután 3 órakor pedig az akadémia disztermében fényes, jobbára hölgyekből álló közönség élvezte végig a márczius 15-iki emlékűnnepet, melyet az akad. énekhar ugyancsak a Szózat eléneklésével nyitott meg. Ez után Kiss Béla II. é. theol. lépett fel nagy gonddal készített kiváló és hatásos emlékbeszédével, mely az ünnepélynek nemcsak a hazafias ihletet adta meg, de annak fénypontjává is emelkedett. Majd Chugyik Pál II. é. theol. Petőfinek „Egy gondolat bánt engemet” című költeményét szavalta el mély érzélemmel, mire Czinkoczký János I. é. theol. „a szolnoki ütközet”-ről irt munkáját olvasta fel, mely élénk előadása volt egy ma is élő szemtanú elbeszélésének. Erre az akad. énekhar Török: „Szent az érzet sziveinkben” hazafias dalt adta elő, mely után Hamrák Béla II. é. theol. igen sikerült „Márcziusi szellő” című saját szerzette költeményét adta elő. Az ünnepélyt az akad. énekhar Oláh Károlynak „Fohász” című hazafias dalának eléneklésével fejezte be.

Pünkösdi utáni csütörtökön az erdélyrészi ev. ref. egyházkerület értekezletet tart. Az értekezleten jelen lesznek az összes lelkészek, főgondnokok, gondnokok, tanárok s a számottevő világi egyéniségek. A legtöbb tárgyat azon módzatok megbeszélése fogja képezni, melyekkel a protestáns érdekeket meg lehet védelmezni, az újabban mutatkozó ultramontán irányzattal szemben. — Hogy ilyen megbeszélésnek Erdélyben szükségét érzik, nagyon szomorú dolog s még szomorúbb az, hogy nem állíthatjuk, hogy nincs igazuk.

A n.-szénási egyház (békési egyházmegye) Mendöl Lajos orosházi segédlelkésszé választotta meg lelkészenek.

Dr. Baltik Frigyes püspök Sz.-Fehérvárott április 4-én az egyházmegye lelkészi karával papi értekezletet tart. „Tudatában annak, hogy vigyáznunk kell a hívek lelkeiért úgymint számadók (Zs. XIII. 17.) és indítva a nehéz gondokkal telt viszonyoktól, azon meggyőződésre jutottam, hogy a hitélet felélesztése céljából megindítsam a leghathatósabb lelkipásztori munkálkodást. Minden esperességben tartok lelkészi érte-

kezletet a lelkészi tevékenység irányítása és gyümölcsözővé tétele végett. — A fehér-komáromi egyházmegyében tartottam először a kanonika visitatiót, itt kezdem meg a pastoralis konferenciákat is. Felolvasásokat tartanak: 1. Hering Lajos esperes a belmisszióról. — 2. Dr. Baltik Frigyes püspök a lelkészek segélyezéséről. — 3. Jánosy Lajos komáromi lelkész az egyházpolitikáról. — 4. Holko Mihály ondódi lelkész a diaspora gondozásáról. — 5. Gántz Jenő fehérvári, a konfirmációi oktatásról. — 6. Horváth Sándor velegi, a lelkészi értekezletekről, hogy legyen lelkészi és esperességi könyvtár.

Halászat. Vértesalján napirenden van a 18 éven alóli hívek elragadozása, mert az 1895. évi 43. t. cz. 28. §. valamint az 1894. évi XXXII. t. cz. 3 és 4 § a gyámhatóság engedélyével lehetővé teszi azt. — A káptalan egy tagjának gyermektelepe van és a politikai községek, csak hogy ne kelljen tartaniok az elhagyatott kisdedekeket, úgy az ev. mint a ref. gyermekeket odaszállítják e pusztába.

A fővárosi egyházak köréből. A pesti ág. hitv. evang. németajkú egyházközség f. hó 11-én Fuszek Tivadar felügyelő és Schranz János lelkész együttes elnökle mellett tartotta meg évi rendes közgyűlését. Fuszek felügyelő jelentette, hogy az egyházközség a múlt évben 2 közgyűlést, 5 presbyterialis ülést, a helyi gyámintézet 1 közgyűlést, a pénzügyi bizottság 2, a kegyeleti bizottság 1 és az egyházi énekügyi bizottság 3 ülést tartottak. Köszönettel tudomásul vétetett. A Schranz János lelkész által előterjesztett évi jelentésből kiemelendőknek tartjuk a következőket: Az egyházközség különös ünnepélyességgel ülte meg a reformációnak emlékűnnepét, melynek istentiszteletén az egyháztanács testületileg és a hívek igen nagy számmal vettek részt. Seyderhelm Ernő cs. és kir. udvari műkertész és presbyter az oltárt erre az alkalomra igen szépen ingyen feldiszitette. Igen örvendetes eseménynek jelezhető, hogy Lingel Károly presbyter kezdeményezése folytán sikerült egy egyházi énekkart szervezni, mely hivatva lesz sátoros ünnepeken az ájtatosság emeléséhez közreműködni. Ezen együletnek máris 24 alapító, 150 pártoló és 14 működő tagja van. Az egyházi élet különben zavartalan lefolyású volt, a presbyterium és a bizottságok buzgóan és körültekintően közremunkálkodtak az egyház fejlődésén és haladásán. Évi járulékok és templomszékek czimén 2786 frt, áldozatokból és perselyből 446 frt 28 kr., adományok és hagyományok czimén 131 frt folyt be. A szegényalap 1125 frt 98 krból áll, melynek kamataiból karácsonykor 19 szegényt segélyeztek. A németajkú konfirmandusok felruházására szolgáló Luther-alapítvány 4858 frt 43 krt tesz ki; felruháztak öt konfirmandust 115

frt 98 krnyi kiadással. A jubileumi kiházási alap kamatostul 704 frt 79 kr-ra, a Schneider Zsuzsánna-féle kiházási alapítvány pedig kamatokkal együtt 6807 frt 20 kr-ra rug. A népmozgalmi adatokat tekintve megemlíthetjük, hogy a múlt évben 182 gyermek született, 37 konfirmandus volt, 75 pár egybekelt, 170 személy meghalt, az Úr asztalához 1600 hívó járult 6 r. kath. és 2 izr. egyén hozzánk betért és 22-en tőlünk kitértek. A külmisióra 8 frtot adoztak. A helyi gyámintézetnek 52 tagja és 203 frt 19 krnyi bevétele volt; a rendes kiadásokon kívül segélyeztek egy egyházat és egy intézetet, Mehnert Vilmos presbyter ezenkívül egyházak és iskolák támogatására 100 frtot adományozott. A közgyűlés a lelkésznek ezen jelentését öröndetes tudomásul vette és fáradozásáért köszönetet szavazott. Jóváhagyták erre az előterjesztett megvizsgált és teljes rendben talált 1899. évi zárszámadásokat és 1900 ik évi költségelirányzatot is. A szarvasi tanítóképezdének egyszer s mindenkorra 200 koronányi segélyt szavaztak meg. A budapesti egyházak ügyében kiküldött kerületi bizottság felhívta volt az egyházközséget, tegye meg észrevételeit a Wagner-féle előterjesztésre, az egyházközségi közgyűlés jóváhagyta a felolvasott választ és kimondotta, hogy egyházalkotmányilag biztosított önállóságához és autonómiájához ragaszkodik. Az egyházmegyei közgyűlési követek megválasztásával a közgyűlés véget ért.

KÜLFÖLD.

A szászországi ev. egyház körében a protestantismus multjának földerítésére keletkezett a Luther jubileumi évben „a szász egyháztörténeti társulat,“ a melynek jelenlegi elnökei Brieger lipcei theol. tanár és Diballius drezdai ev. főegyházi tanácsos. Évi kiadványaiban közzéteszi nagybecsű kutatásainak eredményeit, s máris 14 kötettel gazdagította a német reformáció e klasszikus földjének gazdag történeteit. Különösen nagy érdeme van a szászországi egyháztörténeti kutatás terén Müller zittai iskolaügyi tanácsosnak, ki különösen a régebbi egyházszervezeti kérdések tanulmányozására fordítja figyelmét. Az egyháztörténeti társulat a múlt évben egy „szász egyháztörténet“ is adott ki Blanckmeister drezdai lelkész tollából. Ez év elején pedig megindult Buchwald lelkész és ismert nevű Luther tudós szerkesztésében az ú. n. „Neue sächsische Kirchengallerie,“ a melynek sok becses anyagot és adatot fog köszönhetni a német prot. egyházi történetírás. A szász egyházi évkönyvek kiadására is kerül majd a sor, s e tekintetben a legrégebbik épen a szász földön talál-

hatók. Mint látjuk, e társulat a magyar és a francia prot. irodalmi társulatokhoz hasonló czélokat követ. Kiadványait a jövőben is figyelemmel fogjuk kísérni és híven regisztrálni.

A szászországi ev. egyház köréből Luthardt lapja nyomán megemlíthetjük még a következőket: Az „Ev. Bund“ szászországi fiókjának a minap kiadott évi jelentése szerint tagjainak száma 28 helyi együletben 4188. Kiadványaiban p. o. az osztrák „Los von Rom“ mozgalmaról szólókban ev. erő és prot. hitbuzgóság lüktet. E mozgalmat támogatja a szászországi „Lutherischer Gotteskasten“ is, mely az elmúlt évben 33.000 márkát gyűjtött. Tudjuk, hogy e Gotteskasten évenként egy magyar ev. theológust is segélyez a lipcei egyetemen. Kár, hogy sokszor ellenlábasa az áldásosan működő Gusztáv Adolf egyesületnek. Azt azonban már rossz néven veszi Luthardt lapja az angol Darlow Sarjeanttól, ki az evangelizációnak legutóbbi értekezletén Blankenburgban propagandát csinált az angol evangéliumi mozgalomnak Szászországban, sőt e czélra már 3000 márkát is gyűjtött. Az evangelizációra Szászországnak is szüksége van, de nem annak angol mintájára. „Seperjenek — így olvassuk tovább — az angolok saját ajtójuk előtt és prédikáljanak bűnbánatot önző, igazságtalan és pénzvágó népüknek.“ Az evangelizáció mozgalma Németországban nincs isteni vagy emberi joguk az angoloknak. Vagy talán Jamesont és Chamberlaint akarják követendő példányképül választani? — Elfogulatlanul nézve a dolgot, az angol evangelizáció csakugyan másutt kereshet tért és alkalmat a maga munkásságára.

Konfirmációi ajándéku fiatal leányok számára ajánlja Luthardt lapja Berkemeier „Abecedarium für christl. Jungfrauen“ cz. művét, mely Brémában jelent meg s kötte 3 márkába kerül. Magvas előszót irt hozzá Stöcker. A fiatal leányok gondolatainak és kötelességeinek köréből vannak merítve a témái, a melyeket nekik az élet útján meg kell szivlelniök. Ilyenek: nemesség, műveltség, jellemesség, alázat, egyszerűség, szerénység, barátság, finomság, előkelőség stb. Ez erényekről szóló nézetei egyszerűek, természetesen, keresetlenek s az életből valók. — Ugyancsak ajánlja Dietrich stuttgarti rektornak „Perlenschatz“ cz. egyházi énekek, bibliai versek és példabeszédek gyűjteményét is. Minden egyes napra van benne egy-egy bibliai vers vagy egyházi ének, úgy hogy itt csupa magvas keresztyén erkölcsi és vallásos igazságoknak gazdag gyűjteményével van dolgunk. Ezeknek megfelelő magyar átdolgozásai p. o. Sántha Károly tollából kiszoríthatnák nálunk a nem épen jó czélokat szolgáló ú. n. emlékkönyveket. A magyar történet ilyen vallásos erkölcsi izű és színű virágokban igen gazdag Tompáról, Eötvösről, Jókairól, Székácsról,

Szász Károlyról nem is szólva; itt van p. o. Te mérdék következő szép verse:

A mi fának: szomorúfűz,
A mi tűznek: a bolygó tűz,
A mi víznek: a könny árja:
Émberek közt az az árva!

Steinmeyer L. berlini tanár nagy halottja a németországi ev. egyháznak. 88 éves korában hunyt el február 4-én. Dömer, a nagy dogmatikus halála óta nestora a berlini egyetem theol. fakultásának. Született 1812-ben. Soká paposkodott Berlinben. „A krisztus dicsőségéről szóló bizonyosságok“ című műve szerezte meg számára az egyetemi theol. tanszéket Tanár volt Berlinben, Boroszlóban, Bonnban és ismét 1858. óta állandóan Berlinben. Egyetemi lelkész is volt. Főleg a keresztyén apológéika terén fejtett ki maradandóbb irodalmi munkásságot. A gyakorlati theológia köréből legismertebb műve „Az ev. istenítisztelet liturgiai kiépítéséről“ címet visel. Előadása lelkes és vonzó volt. Hallgatói nagyon szerették.

A szász-meiningeni tartományi gyűlés is a vallás- és közoktatásügyi tárca tárgyalása alkalmával február 2-án a lelkészi fizetések korszerű rendezésével foglalkozott. A kormány 40,230 márkánál többet ajánlott fel a lelkészi fizetésekre, mint az előző években, vagyis mindössze 119,980 márkát. A kormány javaslata szerint a lelkész törzsfizetése szabad lakáson kívül 1800 márka, mely 5 év múlva 2400-ra 10 év múlva 2700-ra, 15 év múlva 3000, 20 év múlva 3300, 25 év múlva 3600, s 30 év múlva 3800 márkára emelkedik. Csak a sociáldemokraták szavaztak a javaslat ellen. Nemsokára összeüli a tartományi zsinat, s befejezéshez juttatja a kormány javaslatát. Ezeket olvasva csakugyan morzsalékok azok, a melyeket a kongrua a magyar prot. lelkészeknek juttatni szándékozik. Pedig lelkészeink vallásos erkölcsi és nemzeti kulturális munkássága nagyobb figyelmet és áldozatot érdemelne kormányunk részéről.

Éles irodalmi polemiáról értesít a „Chronik der Christl. Welt“ e. i. 7. száma, mely Haeckel jénei tanár és ismert nevű természettudós s Loofs hallei theol. tanár és dogmatörténetirő között tört ki. Loofs ugyanis megtámadta Haeckel tanár „die Welträthsel“ című művének „tudomány és keresztyénség“ című fejezetét, a melyben illető éles kritikai alapon megtámadja Mária virginitását, illetve Krisztus természetfeletti fogantatását. Loofs nyílt levelére még élesebben válaszol Haeckel a „Zeitschrift für wissenschaftliche Kritik und Antikritik“ 2. füzetében, a melyben kimutatja, hogy a tudományos és keresztyén álláspont között e kérdésben áthidalhatatlan úr észlelhető. A midőn Loofs Krisztusnak természetfeletti fogantatását vallja, „a középknornak naiv csudahitétbe sülyedett vissza.“ míg Haeckel „mint

empirikus természettudós tagad minden csudát s így Krisztus fogantatásánál is keresnie kell a természetes okot: az apát“ Celsus ismert nevű platonikus philozóphus művében véli ezt feltalálhatni Pantheros József római kapitány személyében. Loofs ez állítást „judaistikus szidalmazásnak“ minősíti. Mint látjuk, Haeckel Strauss módjára megtagadja az evangéliumi tudósítások történeti hitelességét s ezen az alapon támadja meg kiméretlenül a keresztyénség alaphitezikét s annak legnagyobb csudáját. Hogy ilyen „empirikus természettudományi állásponttal“ a keresztyénség soha meg nem barátkozhatik, az a természet és szellem tudományainak már eddigi viaskodó történeteiből is kitetszik. A keresztyénség a jövőben is le fogja győzni e természettudományi exagerációkat!

Dr. Pank lipcei superintendens szivességéből közölhetem a Gusztáv Adolf-egyesület 1899. szeptember 19—21. napjain Braunschweigban tartott 52 ik nagygyűlésének immár megjelent „értesítőjéből“ (Lipce, 1899. 296 l. ára 250 m.) a következő fontosabb adatokat: Az ünnepi szónoklatokat tartotta Hoffmann chemnitzi lelkész. Scholtz berlini tanár és Döblin dangizi generálsuperintendens. A szokásos terjedelmes évi jelentést Hartung lipcei lelkész, mint az egyesület központi elnökségének jegyzője terjesztette elő. E jelentés megemlékezett a nemzetiségeknek a protestantismushoz való viszonyáról, a főkegyletek számáról, a melyek 1891-re, a nőegyleteké pedig 572-re emelkedtek. Majd rátér a diaspora, s itt különösen Ausztria protestantismusának ismertetésére. Végül jelenti, hogy a beérkezett kérvények szerint az egyesületnek 10-szer annyi bevételeinek kellene lennie, hogy a gyülekezetek szükségleteit kielégítse.

A Gusztáv Adolf egyesület mult évi „értesítőjének“ bennünket, magyar protestánsokat érdeklő közleményei a következők: A magyar diasporáról (147. l.) szólva azokról a régi kötelekekről emlékezik meg, a melyek az együletet a diasporához fűzik, s sorra, kerületenként ismereti a segélyezendő gyülekezeteket és missiókat. A „mellékletek“-ből megtudjuk, hogy az egyesület eddigelé 383 magyar és 149 erdélyi egyházközséget segélyezett és pedig 136182.12, illetve 586794.19 márkával. Az erdélyi sászok jelen volt képviselője, dr. Schullerus nagyszabeni tanár a hazai kongruáról szólva ebben, „az autonómiával meg nem egyező“ „ausserkirchl. Abhängigkeit“ és „Polizeiaufsichtot“ látott. Nagy kár, hogy erre a szász expektorációra senki sem válaszolhatott, miután — sajnos — az egyesület braunschweigi nagygyűlésén a hazai ev. egyház nem volt képviselve. Pedig ott ellensúlyozni kellett volna azt a sok „Deutschumot,“ a mi ezen a gyűlésen is a szász képviselő részéről elhangzott. Végül örömmel konstatálja az „értesítő“ a 265.

Japon, hogy a Gusztáv Adolf-egyesület fennállása óta 33 millió márkát gyűjtött, 4518 gyülekezetet segélyezett, 1972 templomot, 882 iskolát, 768 paplakot épített s 568 árvaházat és diakonissza intézetet létesített, úgy, hogy valósággal az áldásoknak kiapadhatlan forrásává vált az egész világon. Hisszük és reméljük, hogy erőforrásait főleg új elnökleite alatt a jövőben sem fogja elzárni mitőlünk, s hogy lesz időnk és alkalmunk a szászok jól ismert külföldi „igazságainak” el-
lensúlyozására. Mi pedig azt mondjuk, hogy ott, a hol az egyház a megfeszített, de feltámasztott Krisztusról szóló evangélium talaján rendületlenül megáll, a hol a válságot üdvörténeti ténynek és nem a tanítványok subjektív spekulációjának tekintik, ott a legszilárdabb minden anyagi szegénysége mellett is a protestantizmus és a pápás vatikáni egyház minden nyílt vagy titkos mesterfogásaival diadalmasan meg tud és akar harcolni. Mint a szászok nagyszebeni egyházi lapjában olvasom, az erdélyi szász Gusztáv Adolf-egyesület központi elnöksége úgy a lelépett Fricke tanárt, mint Pankot, az új központi elnököt meleg üdvözlő irattal kereste föl. Bizonyára mi sem késünk soká vele!

A bonni tanulmányi ház fennállásának 5-ik évébe lép. 45 fiatal teológus volt eddigelé a lakója, a jövő nyári semesterre több hely üresedésben van. Nagyobbára a rajnai és westfalai tartományból valók a növendékei. A jövő nyári félévben a gyakorlati szemináriumban Jezsaiás próphétiaja, a Galatákhoz írott levél s az ágostai hitvallás kerül tárgyalás alá. Az azokon részt venni akarók Rörich bonni lelkészhez fordulnak. A jövő félév elején a bonni egyetem facultására a nagyhirű K a m p h a u s e n helyére K ö n i g rostocki tanár van meghíva, ki ó szöv. bevezetési műve után előnyösen ismeretes az újabb theol. irodalomban.

A hannoverai kolostori alapítvány a múlt évben $2\frac{1}{2}$ milliót kamatozott, mely összegből az ev. kultuszra 126,298, s a kath. klerusra 107,431 márka fordított. Ez alapítványból kapott a göttingai egyetem 622,063, a felsőbb oktatásügy 159,551 márkát, ezenfelül 114,459 márkát állami intézetekre fordítottak. Valóban fejlődési alapítvány!

Az evangelizáció Franciaországban örvendetesen halad. Tömör pápás kerlütékben Ausztriához hasonlóan prot. gyülekezetek vannak alakulóban. A francia papság körében is hódít az evangéliumi reformmozgalom. A kilépett papok részére már asylum is létesült. Azt olvasom, hogy egész községek lépnek át az ev. hitre. Nem olyan örvendetesen halad az evangelizáció Belgiumban, a melynek missziói egyháza 6 millió lakos közül csak 32,000 prot. hívőt számol. Van 34 gyülekezete, 32 papja és 56 templo-

ma. Ez a pár lélek a múlt évben egyházi célokra 80,000 márkát áldozott. Pápás templom van 5850, a melyekben a hívőket csak 6600 pap és 30,000 szerzetes gondozza. A szerzetesek és apácák száma 30,000. Nem hiába az ultramontanizmus, de egyúttal a szociáldemokrácia főfészke Belgium! A belgiumi egyházi és társadalmi állapotok hű rajzát adta Meyhoffer brüsseli lelkész, a Gusztáv Adolf-egyesület braunschweigi nagygyűlésén. Ott épúgy, mint Franciaországban valóságos klerikális gazdálkodás van napirenden, mely olykor-olykor az állami beavatkozást is szükségessé teszi. Nincs az ördögűzésnek az a neme, a melyet pénzért ne gyakorolnának. Mi több, azt olvasom Ludthardtnál, hogy D e r a m e c o u r t újonnan megválasztott soissons-i püspök mitrában és püspöki bottal, szóval teljes képében és ornátusban még egy francia borkereskedő reklámhirdetésén is szerepel, mint a ki „a szentlélek mellett a bornak is köszönheti jólétét és egészségét.”
Prosit, ad multos annos!!

A németországi egyetemi élet köréből megemlítjük, hogy R i g g e n b a c h Bâselben rendkívüli tanárrá, S c h ö n b e r g nemzetgazdaságtani professor pedig az elhunyt W e i z s e c k e r helyére a tübingai egyetem kancellárjává nevezetett ki. Előbbi az új-szövetségi stúdiumok köréből merített dolgozataival vált híressé s bár szemé világtól meg van fosztva, bámulatos irodalmi és tanári munkásságot fejt ki a prot. teológiában. Utóbbi egy politikai nemzetgazdaságtani műve miatt vált ismeretessé és egyik szerk. társa a politikai ökonómia nagy kézikönyvének. Egyik elődje G e r b e r tanár az 50 es években kultuszminiszter is volt.

Eperjes.

Dr. Szlávik Mátyás.

IRODALOM.

Bognár Endre szerkesztésében mostantól kezdve külön füzetben is kiadja és ingyen szétküldi a gyámintézet a jelentését. Az első füzet most jelent meg, érdekes és tanulságos tartalommal. Vajha mentül több példányban lenne elterjesztve!

Magyar szó. „A főrendek összeférhetlensége tekintetében el nem szabad felejtkeznünk a kath. püspökökről sem. Egy miniszteri titkár nem lehet törvényhozó, mert kinevezése és további boldogulása a koronától függő. Hát a püspökök nem így vannak e anyagi javadalmazásaikkal? — Százazrekre rugó évi jövedelmeiket a kormány közvetítése útján nyerik el. Vajjon függetlenek-e anyagilag az ilyen férfiak? De súlyosabb inkompatibilitás is fennforog a püspökökre nézve annyiban, hogy ők R ó m á t ó l f ü g g n e k. Összeférhet-e egy magyar törvényhozó függetlenségével az a két-

ségbevonhatlan tény, hogy ő mindenben köteles Róma parancsait követni, még ha e parancsok a legnagyobb ártalmára lennének is az országnak? E fölött és a többi ilyen kérdés fölött ezentúl alaposabban fog gondolkodni Magyarország hű honzerető népe!"

RENDELETEK.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1889. évi 23042. számú körrendelete a népoktatási tanintézeteknél alkalmazottak ellátására vonatkozó 1875: XXXII., 1891: XLIII. törvénycikkek és az állami alkalmazottak ellátására vonatkozó 1885: XI. t. cz. között a szolgálatok beszámítására vonatkozó viszonyosság tárgyában.

A múlt évi december 16-án tartott minisztertanács a néltányosság követelményeinek megfelelően az 1875: XXXII., 1891: XLIII. és az 1885: XI. t. cikkek között a szolgálatok beszámítására nézve a viszonyosságot kimondván, elrendelte, hogy a népoktatási tanintézeteknél alkalmazottak ellátására vonatkozó, most idézett törvénycikkek szerint nyugdíjjal egybekötött szolgálatból, az 1885. XI. t. cz. körébe tartozó szolgálatba való átlépés esetén, vagy viszont az illető alkalmazott nyugdíj jogosultságába az 1894. évi XXVII. t. cz. 13. §-ában megállapított elv szerint aránylagosan mindkét szolgálat beszámítandó.

Budapestn, 1900. évi február 28-án.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1900. évi 836. eln. számú rendelete a népfelkélési szolgálat alóli felmentésekre vonatkozó javaslatok felterjesztésének határideje tárgyában.

Valamennyi egyházi főhatóságnak, valamennyi alárendelt állami és közalapítványi hatóságnak, hivatalnak és intézetnek.

A népfelkélési szolgálat alóli ideiglenes felmentésre vonatkozó javaslatomat — az ide vágó Utasítás értelmében — évenként december 31 ig kell a honvédelmi miniszter úrhoz juttatnom.

Mintán pedig a tárczám ügykörébe tartozó hatóságoktól, hivataloktól s intézetektől a javaslatok hozzám nagyon sok esetben oly időben érkeznek fel, hogy nincs módöm azok alapján véleményemet, illetőleg javaslatomat az említett határidőig a honvédelmi miniszter úrral közölni, a mi pedig zavarra ad okot, ennél fogva jövőre csak azokat a javaslatokat fogom a következő évre vonatkozólag érdemleges tárgyalás alá venni, a melyek évente november 30 ig hozzám felterjesztetnek.

Budapest, 1900. márczius 3.

TUDNIVALÓK.

Az állami anyakönyvek és Horvátország. Több ízben megtörtént, hogy az állami anyakönyvvezetők magyarországi községi illetőségű magyar állampolgár Horvátország területén történt

születését, házasságát vagy halálesetét a felek által fölnutatott horvát anyakönyvi kivonat alapján újból bejegyezték a magyar anyakönyvbe. Ezt az eljárást tévesnek és helytelennek jelentette ki a napokban a belügyminiszter, mert az anyakönyvi törvény illető rendelkezései csak a külföldön történt születésekre, házasságokra és halálesetekre vonatkoznak s nem követelik a Horvátországban, vagyis a magyar szent korona országaihoz tartozó területrészen előforduló születési, házassági és haláleseteknek a horvát felekezeti anyakönyveken kívül a magyar állami anyakönyvekbe való bevezetését is. Megjegyzi egyébként a miniszter, hogy az ily újlagos bevezetés azért sem szükséges s azért sem rendeli azt a törvény, mert Horvátország külön joga, melynek értelmében területén a születések, házasságok és halálesetek közhitelű nyilvántartására és tanusítására a felekezeti anyakönyvek szolgálnak, alkotó elemét képezi a magyar korona országaiában érvényes anyakönyvezési rendszernél s ennél fogva nem lenne indokolva, hogy a Magyarországon községi illetőséggel bíró magyar állampolgároknak Horvátországban történt, az ottani felekezeti anyakönyvekbe bevezetett születése, házassága vagy elhalálása az állami anyakönyvbe is bejegyeztessék.

ÜZENETEK.

Kézirat visszaküldésére nem vállalkozom.

M. Gy. Köszönöm. — **B. F.** Köszönöm; ha mások is szívesek volnának ilyen adatok megküldésével támogatni engemet a lap szerkesztésében: nagyon segítségemre szolgálna. — **S. K.** Köszönöm. — **G. J.** A szíves megemlékezést köszönöm.

A nyugalomba vonulás következtében megüresedett **récsei** (pozsony városi esperesség)

felkészi hivatalra

pályázat nyittatik. — **Javadalom:** szabad lakás kerttel; negyedévi előleges részletekben kiszolgáltatott **1600 kor.** évi készpénz fizetés; stóla körülbelül 80 kor. — A gyülekezet istentiszteleti nyelve **német.** — A pályázni szándékozók **f. évi április hó 15-ig** alulírott nál jelentkezzenek.

Pozsony, 1900. évi márcz. hó 21-én.

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ

Pályázat ösztöndijra.

A győri ág. hitv. evang. egyházköztség pályázatot hirdet a kezelése alatt levő **Stelcer Dániel**-féle

ösztöndij-alapítvány

jövedelmére, melyből **két**, egyenkint 200 koronás ösztöndij magasabb tanintézetek, — és **hat**, egyenkint 80 koronás ösztöndij, középiskolák tanulói között osztatik ki. — Ezen ösztöndijakban **csak győri** illetőségű, vagy születésű tanulók részesülhetnek, a kik tanulmányaikban **jó** magaviseletet és **kellő** előmenetelt tanúsítottak s anyagi helyzetük-nél fogva is arra igényt tarthatnak. Előnyben részesülnek mégis az itt jelzett feltételek mellett, a kik az alapító **Stelcer és Ráth** családokkal való rokonságukat igazolni tudják s a kik **protestáns** tanintézetekben tanulnak. — A győri ág. h. evang. iskolaszékhez czimzett folyamodások az itt jelzett feltételeket tanúsító igazolványokkal együtt **f. év április hó 15-ig** nagyt. **Isó Vincze** lelkész úrhoz, mint az egyházköztség egyházi elnökéhez az illető tanintézetek igazgatósága útján küldendők be. Kelt Győrött, 1900. márcz. 8.

Benedek Vincze
egyházközs. jegyző.

9 3-2

Luther-Társaság

könyvkiadóhivatala.

Ajánlásra méltó confirmatiói ajándékok:

1. Gyurátz Ferencz: „Hit oltára.“ Imakönyv. II. kiadás. Ára fekete kötésben 80 kr.
Kapható diszesebb kiállításban 2 frittól 4 frtig.
2. Sántha Károly: „Buzgóság könyve.“ Imakönyv kötve 2 frt
Kapható diszesebb kiállításban 3 frt és 4 frtért.
3. Bierbrunner Gusztáv: „Christlicher Hausaltar.“ Ára kötve 80 kr.
4. Emlékezés a konfirmáczió ünnepére. Szép színnyomatú kép. Ára 12 kr.

Lelkészek, tanítók 20%-nyi rabattot kapnak.

A rendeléseket kérem czimemre

BUDAPEST,

VII. Rottenbiller utca 12. szám küldeni.

MAJBA VILMOS

vallástanár.

7. 12-6.

Segédem rendes lelkészszé választatván, helyére

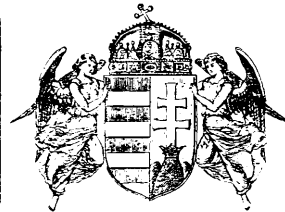
segédlelkészt

keresek. A feltételeket a jelentkezővel levélben tudatom.

Orosházán, 1900. márcz. 20.

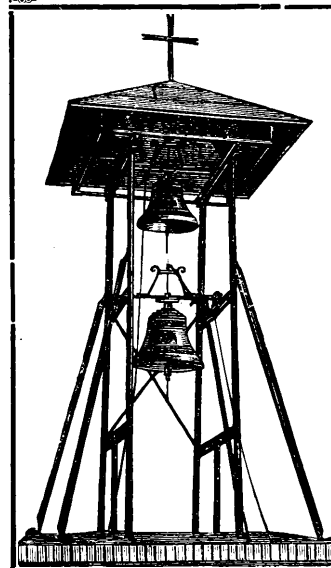
Veres József

esperes.

NOVOTNY ANTAL

harangöntőde és vasharangállvány gyár
Temesvár, Gyárváros.

Ajánlja magát a t. cz. községeknek és községeknek minden nagyságú harangok újra, illetőleg új harangok és egész harangzatok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére, újabb modorra szerelve, több évi jótállás mellett, vert vaskoronákkal, úgy hogy az így felszerelt harangokat könnyen és többször lehet fordítani, mi által a harang a megrepedéstől megóvatik.

Különösen ajánlja az általa föltalált

többször kinttetett, átlukasztott

szabadalmazott

harangjait,

melyeknek hangosabb, tartósabb és mélyebb hangjuk van, és így egy 200 Ko. egy ily 260 Ko. haranggal egyenlő. — Ajánlom továbbá régi harangok vertvaskoronáival felszerelését, vertvas harangállványokat minden nagyságú órharangokat. — 300 kgr. és azon aluli harangok mindig raktáron vannak. — Költségvetésekkel és képes árlapokkal díjmentesen és ingyen szolgálók.

„Az ezredéves orsz. kiállításán Budapesten 1896. MILLENNIUMI NAGYEREMMEL kinttetve.“

2. 24-6